

Antwoord op de vraag, door de Maatschappij, ter Bevordering van den Landbouw, te Amsterdam ... opgegeeven ...: Op welke wyze zoude men het tegenwoordig ras van inlandsche paarden ... tot eene meerdere volkomenheid kunnen brengen, het zy door vermenging van hetzelve met vreemde rassen, of wel door eene meerdere oplettendheid, in het aanfokken en opvoeden der jonge paarden, als anderzins?

<https://hdl.handle.net/1874/31375>

D E R D E

VERHANDELING

OVER DE

INLANDSCHE PAARDEN.

A N T W O O R D

O P D E

V R A A G,

D O O R D E

MAATSCHAPPY, TER BEVOR-
DERING VAN DEN LAND-
BOUW, TE AMSTERDAM,

In den Jaare 1790 opgegeeven, om vóór den
1 December 1792 beantwoord te worden:—

„ Op welke wyze zoude men het tegenwoordig
„ Ras van Inlandsche Paarden, in de by-
„ zondere Provinciën van ons Gemeenebest,
„ over het algemeen, tot eene meerdere volko-
„ menheid kunnen brengen, het zy door ver-
„ menging van hetzelve met vreemde Rasfen,
„ of wel door eene meerdere oplettendheid, in
„ het aanfokken en opvoeden der jonge Paar-
„ den, als anderzins? —

D O O R

SERVAAS VAN DEN BERG,

Koopman in Paarden, te Leeuwaarden.

Aan welk Antwoord, tot eene Præmie,
een EXEMPLAAR van de *Werken der*
Maatschappy is toegewezen.

A N T W O O R D

OP DE

V R A A G:

- „ Op welke wyze zoude men het tegenwoordig
„ Ras van Inlandsche Paarden, in de byzon-
„ dere Provinciën van ons Gemeenebest, over
„ het algemeen, tot eene meerdere volko-
„ menheid kunnen brengen? enz.

VOORGESTELD DOOR DE

**MAATSCHAPPT, TER BEVOR-
DERING VAN DEN LAND-
BOUW, TE AMSTERDAM:**

WEL EDELE HEEREN, LEDEN
DER MAATSCHAPPY VAN DEN
LANDBOUW!

Het is voor my een dag van vergenoegen geweest, toen ik vernomen heb, dat uwe opmerkzaamheid was gevallen op het geslacht der Paarden, en de Inwoonderen van Nederland wierden uitgenodigd, om aan UEd. middelen optegeeuen, ten einde het tegenwoordig ras van die dieren tot meerdere volkomenheid te brengen: eene vraag, voorwaar, dewelke te beantwoorden niet het werk van schoolgeleerdheid is, maar van menschen, die,

door oplettendheid, ondervinding, en lust, omtrent dit onderwerp kundigheden hebben verkreegen.

Van der jeugd af aan eene groote genegenheid voor de paarden gehad hebbende, heb ik thans, eene reeks van jaaren, koophandel daarmee gedreeven, en wel in de fraaiste foort, zoo dat ik by de geenzen, die my kennen, voor een der grootfte liefhebbers, gehouden word.

Menigvuldige keeren heb ik myne gedachten laten gaan, en met anderen gesproken over de handelwyzen, die men diende te beproeven, om ons Land meêr versierd te krygen met schoone paarden; en by veelen hebben myne gezegdens daadelyk ingang gevonden, terwyl ook de gevolgen daarvan voordeelig zyn geweest.

Het is zeker, dat de paardenfokkery als een voornaame tak van den Landbouw moet gehouden worden, dewyl een Boer niet alleen eenige paarden noodig heeft voor zyn werk, maar ook intusfchen een paard kan aanwinnen, dat, als het van een best ras is, van de 3 tot de 5 jaaren, meêr dan de helft in waarde toeneemt.

Tusfchen geen der dieren, die tot den Landbouw behooren, is zoo veel onderscheid te vinden, als tusfchen het eene paard en het ander: eene koe mag eens van eene andere, uit hoofde van ouderdom of vet, een gulden of tien in waarde verschillen, en zoo ook een
 schaap

schaap of varken, naar evenredigheid; maar het onderscheid by de paarden is zeer groot, het verschil in prys kan eenige honderd guldens bedraagen: derhalven, wanneer men omtrent het ras der paarden met eene byzondere oplettendheid verkeerde, om het zelve meêr tot volkomenheid te brengen, zou zulks den bloei van dien tak van Landbouw grootelyks bevorderen; en hierom, Wel Edele Heeren! kan ik niet nalaaten, Ulieden mynen hartelyken dank te betuigen voor de liefde, zorg, en vlyt, die Gyl. betoont voor ons Vaderland; wenschende, dat de Almachtige God, van wien alle zegeningen moeten nederdaalen, uw werk met zyne goedkeuring bekroone, en U. de aangenaame gevolgen daarvan alzins doe ondervinden.

Om dan ter zaake te komen, zal ik, ter beantwoording van de door UEd. opgegeven vraag, naamelyk: *op welke wyze het tegenwoordig ras der Paarden meêr tot volkomenheid te brengen zy, of door vermenging met vreemde rasfen, of door eene betere wyze van opvoeding, en andere geschikte middelen*, waaruit ten klaarsten blykt, dat Gyl. van gedachten zyt, (zoo als het inderdaad is) dat het ons Nederland aan goede paarden mangelt, en dit gebrek zoo groot is, dat 'er, met allen spoed, herstel in behoorde te worden gemaakt,

Voorreest, zulks bevestigen, en de gesteld-

heid van het ras van paarden in gansch Nederland, als mede de redenen daarvan aantoonen;

Ten tweede, myne gedachten mededeelen wegens het geen ons ter verbetering te doen staat, en of wy tot eene vermenging met andere rasfen van paarden moeten overgaan; als ook,

Ten derde, over de beste middelen, die wy, mynes bedunkens, moesten in 't werk stellen; en eindelyk,

Ten vierde, aanwyzen de aangenaame gevolgen, die men, op goede gronden, daarvan mag verwachten, en dit, door voorbeelden, trachten optehelderen.

Eér dat ik verder gaa, zal ik opgeeven de eigenschappen, die een fraai paard behoort te bezitten, en die hoofdzaakelyk tot vyf kunnen gebragt worden, te weeten; het moet zyn geëvenredigd van ledemaaten, lugtig en regt ter been, van een' vurigen geest, en teffens mak.

De gesteldheid van ons tegenwoordig ras van paarden is zeer beklagelyk, in onze gansche Republiek; verre de meeste hebben niets of slechts eene geringe maat van eene der voornoemde eigenschappen, en zyn dus van weinig waarde, als die niet wel tot wat anders, dan tot den gemeenen arbeid, kunnen worden gebruikt: zommige hebben eene zekere maate, het een wat meér het ander wat minder, van twee eigenschappen; andere heb-

hebben iets van de drie eigenschappen; hoe weinige vinde ik, die vier van de voornoemde eigenschappen bezitten, te meêr, als ik dezelve zoeker in een' volkomen graad; en waar vind ik 'er een, dat alle de voornoemde eigenschappen in den volmaaksten trap heeft; ik verbeelde my, dat 'er weinige paarden, die duur en fraayer zyn, in Holland worden gebragt, dan door my; ik zou 'er een aantal van kunnen opnoemen, doch ik heb nog nooit een paard gehad, dat alle de eigenschappen van een volmaakt paard bezat.

Dan, dat de eene Provincie, verre boven de andere, met de fraaifste foort van paarden voorzien is, behoeve ik, zoo my voorkomt, niet te melden, even min, als dat Amsterdam de keure daarvan heeft, het geen zeer bekend is: en, naardien ik, voor het overige, dit stuk zal behandelen, zonder eenigen aanstoot te willen geeven, (terwyl my anders de byzondere gesteldheid der paarden, in elke Provincie, niet onbekend is, en de gebreken overal gevonden worden) zal ik hetzelfde ook in 't algemeen behandelen.

Dus de gesteldheid van onze Inlandsche paarden aangetoond hebbende, zal ik nu de redenen daarvan opgeeven.

Kan het wel anders zyn, dewyl wy door ondervinding weten, dat gelyk zyns gelyk voortbrengt, en men geen vygen van doornen plukt, als men in acht neemt de handel-

wyze van de meeste Nederlandsche Huislieden?—men brengt merriën voor den hengst, die, wegens gebrek van goede eigenschappen, niet veel kunnen opbrengen, dan, de hengst fraai zynde, hoopt men op een beter jong; dit gelukt in Friesland nog al veel, waarvan men de naaste oorzaak aan het toezigt over de hengsten toefchryft, waaromtrent men, in andere Provinciën, zoo naauwkeurig niet is; de Friefen, in tegendeel, hebben waargenomen, dat, in onze gewesten, zeer veel schoons in een paard van den hengst afhangt; dit bewoog zelfs de Staaten van Friesland, om op dit stuk aandachtig te zyn, en bepaalde wetten, omtrent de gefalte, als ook het hair der gebruikbare hengsten, te geeven: en het ras der paarden zou daarenboven grootelyks verbeterd zyn geweest, als men nog daarby gelet had op de vuurigheid van temperament; en hoe bezwaarlyk het ook zy, die eigenschap in onze springhengsten te ontdekken, zal ik echter, op myn' tyd, een middel, tot voortbrenging van dezelve, aan de hand geeven.

Ziet men verder, hoe de vermenging toe gaat, dan kan men zig ligtelyk voorftellen, dat de gevolgen daarvan niet zeer gunftig kunnen zyn; want daar een beste springhengst ftaat, daar is ook veel toeloop, en zoo gebeurt het menigmaal, dat 'er meêr dan zes merriën, op een' voormiddag, by dien hengst worden gebragt, om daarvan gedekt te worden; dus
moet

moet zulk een hengst die merriën, uur aan uur, indien niet zomtyds nog korter, beklimmen, zoo dat het wel gebeurt, dat de sprong meêr dan een kwartier uurs vertoeft, wegens de slaauwheid van den hengst; wanneer men nu de Natuur raadpleegt, zou men dan niet mogen besluiten, dat zulks eene aangebooren geesteloosheid by een paard kan veroorzaken; maar het is onze zaak niet, dit in het breede, op eene natuurkundige wyze, te verklaren.

De slegte gesteldheid van de Nederland-sche paarden, met de redenen daarvan, opgegeeven hebbende, laten wy nu verder zien, hoe andere ja zelfs onbeschaafde volkeren ons hiêrin overtreffen. Wat de Tartaaren en Arabieren betreft, dezelve zyn zeer opletten-de in de aanfokking hunner paarden, en begrypen te recht, dat de moed, de kracht, en daarby de gedweheid de voornaamste eigenschappen zyn van een paard; met een vuurig en sterk paard kunnen ze hun oogmerk bereiken; op een paard, dat voorengenomde eigenschappen bezit in eene ruime maat, vestigen zy hunnen aandagt, en geeven zulk een ras een' byzonderen naam; zy onderscheiden hun ras, naar zommiger opgaa-ve, wel in zes soorten, en zouden liever het allernoodzaakelykste misfen, dan hun paard, met die voortreffelyke hoedanigheden begaafd; zy onthouden, van een' byna on-
ge-

geloovelyken tyd, de afftanning hunner paarden, en, wanneer zy die laten dekken, geschied zulks plegtig in tegenwoordigheid van getuigen; die merriën dan geworpen hebbende, worden daar getuigfchriften van gemaakt, en dezelve geeven de waarde aan hunne paarden, zelfs tot groote fommen gelds, die meêr dan tien duizend daalders kunnen beloopē.

Letten wy nu op de Europeaanen, die veel belang ftellen in beste eigenschappen der paarden, als daar is de Engelsman, die, in navolging van den Arabier, (terwyl men zegt, dat zyne paarden van die des laatstgemelden afftammen) ook zeer nauwkeurig op de voornoemde hoofdeigenschappen acht geeft, waardoor hy insgelyks groote fommen gelds maakt voor zulke overvliegers, en daarmee aankokende, 'er de beste gevolgen van ondervind. Ik erinnere my, dat, ruim 20 jaaren geleeden, een Heer, uit Engeland gekomen zynde, my verhaalde, dat hy gehoord had van een' hengst, die meêr mogt gelden dan honderd duizend guldens Holl., eene alleraanmerklykste prys! en, wanneer men eene merrie van dien hengst wilde gedekt hebben, moest daarvoor betaald worden drie honderd guldens Holl., welk gezegde my naderhand ook door een' Schipper is bevestigd.

In Turkyen, Italiën, Frankryk, en Duitschland, waar de fokkery van paarden met
luis,

luister geoëffend word, handelt men op dezelfde wyze; en dus ziet men, dat andere volkeren ons overtreffen in oplettendheid omtrent de hoofdeigenschappen.

De bevinding my, eene menigte van jaaren, geleerd hebbende, dat 'er van de tien paarden, anders schoon van stel, naauwlyks één is, dat die edele vuurigheid bezit, die ons het ryden aangenaam maakt; wat hebben wy dan te denken van de hengsten, dan dat 'er van de tien ook naauwlyks één zal zyn, die vuurig en krachtig is, om zwaar werk te doen, waar een bezitter het grootste belang by heeft? — wat baat het my, een paard, verrukkelyk schoon in het aanzien, te hebben, indien het, by het gebruik op den weg, my een voorwerp van verdriet word! zelden klaagt een Heerschap aan my, wanneer ik hem een paard heb verkogt, over fraaiheid, want hy ziet de uitwendige gestalte by den verkoop, maar hetzelfde op weg beproefd hebbende, dan komen de zegeningen of vloeken: al doet een springhengst zig zeer vuurig op by eene merrie, is echter daaruit geen besluit te trekken, dat hy, in andere diensten, voldoen zoude; men vind wel, by andere soorten van schepselen, dat, die het sterkst in de wellust vallen, buiten dien traag en loom zyn. Nog eens, hoe zelden weet men, met zekerheid, de eigenschappen van zulk eene merrie, waarvan de hengst is gefokt,

fokt; en dit gebrek is, in alle onze Provinciën, gemeen.

Wat staat ons nu te doen? tot de oplettendheid van andere volkeren ons te keeren, en hunne goede gebruiken naatevolgen, — of zullen wy ons tot hunne rasfen wenden, en, die inhaalende, met onze rasfen vermengen? —

Dit laatste zoude, myns bedunkens, eene verregaande onvoorzigtigheid zyn, dewyl my geen ras van paarden bekend is, dat het Nederlandsche overtreft in uitwendige gestalte, maar wel in moedigheid en kracht, om lange tochten te kunnen verduuren; andere volken geeven aan deeze eigenschappen de voorkeur, en zyn daaromtrent, gelyk boven gemeld is, zeer oplettend, veel meer dan wy, en ons gebrek hierin is duidelyk te ontdekken: maar, wat de uitwendige gesteldheid betreft, de Hollandsche Steden zouden een aantal van verrukkelyk fraaye paarden, van 5 tot 20 jaaren oud, kunnen uitleveren, en Groningerland, Friesland, Drenthé, en Overysfel, aan den kant van Friesland gelegen, zeer goede kweekelingen, ook zyn 'er enkele in de overige Provinciën, zoo dat wy niet van een best ras van paarden ten eenemaal verstoken zyn, maar de weinige, die wy hebben, behoorden ons ten sterksten aantespooren, om de fraaifste onder dezelve tot de aanfokking te gebruiken, ten einde
daar

daardoor dat voortreffelyk geflacht meêr uitbreiden.

Maar, mogelyk werpt my de een of ander tegen, dat men, by zommige fchepfelen, als by viervoetige dieren, en ook by vogelen, waarneemt, dat, wanneer zy naa een ander Land worden vervoerd, en slechts weinige jaaren daar geweest zyn, al ras verbasteren, en gelyk worden met dezelfde foort van dieren, die zig in dat Land bevinden, en dat, zo men in eene gelyke foort wil blyven, men dan genoodzaakt zal zyn, zig weder te wenden tot dat Land, waaruit men het eerfte ras bekomen heeft: zoo als het ook gelegen is met kruiden en planten, eene zaak te veel bekend, dan dat ik dezelve hier zoude uitbreiden.

Dan, om dit tot het geflacht der paarden overtebrengen, vind ik gansch geene reden, dewyl ik zeker geloof, dat het tegenwoordig ras van paarden, wat het voornaamfte betreft, door onze land- en luchtgefteldheid bevoordeeld word, waaruit ik befluit, dat het tot onzen landaart behoort; en wil men rechte midelen by de hand neemen, men geen vreemde raffen van paarden, maar wel goede manieren van vreemde volken moet invoeren. En verder, tot bewys; een onzer Nederlandfche paarden heeft maar eene of meêr eigenschappen van vreemde raffen, als daar is een al te ronde kop, een ftyve nek, bekrompenheid van borst, fynheid van beenen, wat vermindert
dat

dat zulk een niet merkelyk in prys? — laat eens een Holsteinsch, een Engelsch, of een ander vreemd merriepaard op de Friesche markten komen, waar de verzamelplaatsen van de eerste kenners van paarden zyn, men wend naa zulk een ras naauwlyks zyn oog: dus, zo wy konden goedvinden, ons tegenwoordig ras van paarden te vermengen met vreemde rasfen, de pryfen der paarden merkelyk zouden verminderen.

Voorts heeft men aantemerken, dat men; in ons Nederland, zoekt zwaar-geleede trekpaarden, waaruit men de fraaifte neemt voor de koetsen en wagens, en de mindere tot den landbouw, de kleinere beste soort word gebruikt tot de harddraavery en de chais; zynde de harddraavery geen geringe zaak voor onze landgenooten, dewyl zy daarmee veel voordeel behaalen, en, wat ook andere volken aan hunne paarden mogen leeren, het harddraaven schynt eene eigenschap te zyn van de Nederlandsche paarden alleen. Nog is 'er eene lichtere soort van paarden, waarvan de meeste, doorgaans, tot werkpaarden moeten dienen. De fynste soort van onze paarden kunnen, gelyk in vroegere tyden, voor den Krygsman dienstig zyn.

Het rechte ras der Nederlandsche paarden is al van ouds beroemd geweest, door de gansche waereld; by de oude Romeinen waren ze zeer in aanzien. Men zegt, dat on-

ze paarden niet geschikt zyn, om onder het zadel te worden gebruikt, dat evenwel maar eene nieuwmodifche opvatting is, want hoe hebben onze voorvaderen het daarmede gemaakt? men vind van hunne bekwaamheden, en van hunne bewonderlyke geschiktheid tot den krygsdienst, by Tacitus gemeld, en zy waren by de Gallen zeer geacht, en by de Romeinen geducht.

Maar ik wil al eens toegeeven: men kwame het schraale Engelsche, en tengerer Holsteinsche, of ander vreemd ras intevoeren, en trok daar eene soort van rypaarden af, zouden deeze wel geacht worden? neen, het waren slechts inboorlingen, en konden geen vreemde naamen voeren: dus zal het meer dan tyd worden, om een' anderen weg in te slaan, en een ander middel aan de hand te geeven, terwyl dit myn derde stuk zal zyn, waaromtrent ik zeer nedrig den aandacht van Uw Ed. voor eenige oogenblikken verzoeke.

Vermits elk ingezeten het hoogste belang heeft in deeze verbetering, zal ik my, in de eerste plaats, wenden tot H. E. Mog. de Staaten van elke Provincie, ten einde zy mogten goedvinden, eene keure te maaken omtrent de merriën, gelyk de Heeren Staaten van Friesland gedaan hebben omtrent de hengsten, egter met dit onderscheid, dat, wat het hair betreft, men diende te bepaalen dat men, in plaats van zwart, zulk een git-zwart,
 O dat

dat 's zomers niet verbleekt maar zwart blyft, en geen gering sieraad aan een paard byzet, en in de plaats van donkerbruin, roodachtig bruin, 't geen thans veel verkoozen word, en daarby een derde donker-graauw, met een bles en witte maanen en staart, moest nemen, allen van eenen zeer vrolyken geest, en sterk om lange tochten te kunnen verduuren, dus, zoo veel mogelyk, alle de bovengenoemde eigenschappen by elkander bezittende. Verder zou het goed zyn, premiën uitte looven aan den geenen, die een merrie-paard zou aanbrenge tot de keur, en, hetzelfde bevonden wordende, de eigenschappen, welke zyn opgegeeven, te bezitten, genegen was het voor den hengst te brengen, die hem zou worden aangewezen, terwyl hy daarvoor genieten zou eene premie van ten minsten 10 Ducatons; en, wanneer men bevond, dat de merrie bevrukt was, en zy verder op haar' tyd geworpen had, dat alsdan de eigenaar terstond aan den daartoe gestelden Keurmeester moest kennis geeven, die, het nieuwgeboren veulen hem vertoond zynde, last moet hebben, hem 20 Ducatons daarvoor te betaalen; voorts moest het veulen, een half jaar oud zynde, aan de daartoe gestelde Gecommitteerdens worden geleverd, en dan daarvoor nog betaald 20 Ducaaten, zoo dat zulk een veulen den Lande zou komen te kosten omtrent 200 Guldens; dan moest dat veulen worden gebrandmerkt, en,

en, by publieke veilinge verkogt, met die bepaaling, dat het nu of ooit uit de Provincie niet zou mogen worden vervoerd, op poene van zwaare boete, waarvoor de laatste eigenaar altoos aanspraakelyk zou zyn.

Dan, ik ben niet van gedachten, dat zulk een veulen juist dien hoogen prys zoude opbrengen, alſchoon 'er veelen naa zouden dingen, echter zou de ſchade voor den Lande zeer gering zyn, in vergelyking van het voordeel voor het algemeen, dat nog zal worden aangetoond.

Wat nu aangaat de wyze, op welke zulk eene aangegeeven merrie gekeurd moet worden, zal men, in de eerſte plaats, zyn' aandagt vestigen op de uitwendige geſtalte, en dan eene proef neemen van haare geestgeſteldheid, met het zelve merrie-paard te probeeren, door een nademiddags rit van 3 uren gaans, gints en weder, en dan zal men vry zeker weten, hoe haar aart is.

Dat ik geen uitgebreidere bepaaling opgeeven van zulk eene aangegeeven merrie, geſchied om dat ik veronderſtel, dat die geenens, die tot Keurmeesters worden geſteld, de vereiſchte kundigheden zullen bezitten, en, derhalven, zou zulks nutteloos zyn; die lust heeft, om daarvan meêr te weten, die leeze het boek van den Heer *Bourgelat*, over de kunst van het oordeelen over paarden.

De tegenwoordige handelwyze omtrent de

vermenging, die boven (op bladz. 162.) heb opgegeeven, door elk kundig mensch afgekeurd moerende worden, komt het my voor, dat het verre beter zyn zoude, wanneer zulk eene goedgekeurde merrie, willig zynde, by den hengst, die den eigenaar was aangewezen, 's morgens vroeg de eerste gebragt wierde, en nog beter, wanneer de hengst in geen 2 á 3 dagen geklommen had.

De willige merrie in stal gebragt zynde, in het gezigt van den hengst, om, door het onderling te kennen geeven van hunne aandoeeningen, de natuur als in volle vlam te brengen, moet men vervolgens de merrie uitleiden, en den hengst haar agteraan doen volgen, met eene tuschenruimte van 50 schreden, en van tyd tot tyd korter, tot dat hy, naby de merrie komende, in volle drift zyn' sprong uitvoert. Als men de Natuur raadpleegt, zou men dan geen reden hebben, van een beter ras van paarden te verwagten, dan volgens de tegenwoordige handelwyze?

En nu zal ik laten volgen, op welke manier de houders van de springhengsten hunne bedryven omtrent deezen taak, ter verbetering der paarden, behoorden aanteregten.

Dier lieden zaak zoude zyn, in de eerste plaats, naauwkeurig te letten, van welk ras die hengst getrokken was, welken zy voornemens waren te koopen, en, daarvan geen zekere bewustheid kunnende bekomen, nimmer

mer tot de koop overtegaan, en, hoe schoon anders de uitwendige gestalte was, zig daardoor niet te laten vervoeren, ten zy men, door hem te gebruiken, volkomen van zyne vereischte hoedanigheden overtuigd wierd.

Dan, die lieden zouden zekerer en beter handelen, wanneer zy konden goedvinden, eene merrie, met alle de voorschreeven eigenschappen voorzien, zelfs te koopen, en die te laten dekken van den schoonsten en bestvoldoenden hengst; kwam 'er een hengstveulen van, dan kon hy ten minsten zien, wat ras hy had; zo het een merrieveulen was, dat kon hy aanhouden, en, merkende, dat het alle de vereischten had, weêr daarmee aanfokken, tot dat 'er een hengstje van kwam, en dan was hy geheel zeker.

Ja, zegt, mogelyk, een van de hengstehouders; Koopman! uw plan keure ik volkomen goed: maar ik doe nu eens die kosten, en koop eene merrie van het eerste ras, en laat haar beklimmen van myn' besten hengst, of van een', die nog beter is, zo ik dien vinden kan; dan moet ik rekenen, dat ik zulks twee jaaren aanëen moet doen, want het kan zoo wel een merrie-als een hengstveulen zyn; dus die merrie daarom 2 jaaren houdende en het jong 3 jaaren, eêr dat ik het mag laten springen, zou my zulk een hengst wel meêr dan 500 Guldens komen te kosten, en dan liep ik nog de risico, maar dat alles

was niets, indien het maar wel gelukte, en my dan wierd toegelaaten, om zoo veel geld te neemen, voor het springen, als my dacht, dat met de waarde van myn' springhengst overeenkwam: maar, ik mag geen geld meêr neemen voor het dekken van myn' kostbaaren hengst, dan een ander, die een' gemeeneren heeft; de myne zou, het is waar, veel toeloop hebben, maar hy wierd ook te rasfer uitgemergeld: wat zoude het my dan baaten? —

Zie, hier doet zig dan eene zwaarigheid op, terwyl het geld tog de dryfveêr schynt te wezen van de meeste goede daaden in de Maatschappy: maar, wanneer H. E. Mog. de Staaten der Provinciën konden goedvinden te bepaalen, om nooit minder dan een Ducaton, maar wel meêr te vorderen, zoude dit een' weg kunnen baanen tot eene kleine stoetery, om daardoor in het rechte ras van paarden te geraaken.

Nu blyft 'er nog overig den Boerenstand aantespooren, om in ernstige bedenking te neemen, van eene geheele verandering te maaken in hunne handelwyze omtrent het aanfokken van veulens, zoo als die hiervooren beschreeven is; en te gelyk ook die geenen, welke hun werk maaken van jonge paarden optevoeden, eene verbetering daaromtrent aantepryzen.

Thans is het de gewoonte van de liefhebbers

bers Boeren, zo men een best veulen, of een 1 jaarig of 2 jaarig paard koopt, dat men hetzelfde aanfokt tot de 4 jaaren, en dan, vet maakt en wat gebruikt zynde, verkoopt men het paard: indien het nu van eene beste soort is, gaat het naa Holland; men brengt het daar weder aan, en oeffent het dagelyks, maar ziet, het paard verliest dag aan dag in vleesch, ja, het word ziek, het moet naa de weide, en waarlyk geen wonder; dat schefsel was gewoon weinig te doen, zelden te zweeten, overlaaden te zyn met spyze, en word nu geheel anders behandeld dan gewoonlyk: zoo, zeggen de Heeren Hollanders, moeten wy met die jonge paarden een jaar fukkelen, eér zy van dienst kunnen zyn, een enkelde uitgezonderd.

Indien nu een Boer konde goevinden; zulk eene beste merrie, 3 jaaren oud zynde, voor den besten hengst, dien hy vinden kon, te brengen, was 'er hoop, dat hy een best veulen zou bekomen, en het oude kon hy, in het volgende jaar, vetmaaken; het veulen, zo het eene merrie was, kon hy aankweeken tot de 3 jaaren, en dan al weder dat paard voor den hengst brengen; zou zulks geen gegronde hoop geeven, dat 'er in 't kort meér schoone paarden in onze Republiek kwamen? daarenboven word een paard, een veulen gehad hebbende, daarvan niet verminderd, maar veel eér beter; zulke paarden zyn minder keu-

rig in het voeder, en dan één jaar ouder en sterker, meêr gewoon aan ongemakken; en een paard, met veulen zynde, kan even goed werken, ook, een half jaar, loopen en hard-draaven leeren, waarvan ik ondervinding heb gehad.

Nog meêr, als men den loop der Natuur raadpleegt, heeft men reden, een vlug jong van zulk eene nog onafgewerkte vuurige merrie te wachten, veel eêr dan van eene, aan wie, door werken en loopen, de lust benomen is.

En zoude het niet tot voordeel van den Boer uitkomen, die zyne bedryven dus inrichtte, dat hy, in plaats van een driejaarig paard vet te maaken, en hetzelfde, 4 jaaren oud geworden zynde, voor honderd Guldens meêr te verkoopen, dan hy het had ingekogt, hetzelfde paard tot de 5 jaaren te houden, en na 'er een veulen van getrokken en het daarna vet gemaakt te hebben, te verkoopen? — dus zou de Boer in staat zyn, honderd Daalders meêr daarvoor te krygen, dan het, driejaarig zynde, hem gekost heeft, buitendien heeft hy een veulen, wel vyftig Daalders waard; deeze handelwyze zou, derhalven, tot voordeel van den Boer verftrekken, en een Heerfchap had beter zyn gerief, want een paard is, vóór de 5 jaaren, zelden geschikt tot den dienst.

Wat nu betreft de lucht- en landsgefteldheid,

heid, zoo leert de ondervinding, dat dezelve, in onze geheele Republiek, voor paarden gefchikt is.

De paarden in fchraale landftreeken, waar hun 's zomers van dat gras, en 's winters van dergelyk gemeen hooi word toegediend, worden op verre na niet zoo uitgezet als paarden, die 's zomers op een' vetten kleigrond graazen, en dan 's winters van dat beste hooi eetē, deeze worden fterker, weeliger, en grooter; echter heb ik bevonden, dat, wanneer een Boer, op eene dorre landftreek, aan zyne jonge paarden gemaalen rogge met best ftrou rykelyk toedient, de zoodanige ook weelig kunnen uitzetten, en gelyk worden met paarden op een' vetten kleigrond; maar, wanneer zy aan hooi en ongemaalen voeder komen, vervallen zy veeltyds, maanden agter een, eēr zy aan dat voeder gewend zyn, en worden niet fpoedig vet, enkele uitgezonderd.

Ik weet, een Boer werpt my tegen, (doordien het, reeds langen tyd, het onderwerp van myne gesprekken met hun is geweest) een paard, zegt hy, voor honderd Ryksdaalders of daaromtrent ingekogt, en dat voor den hengst gebragt, dat blyft eens gelt! — wat zwaarigheid? dan kan het vetgemaakt worden, en dus geen fchade veroorzaaken. Hy houd nog verder aan: men kan zulk een paard, waar een veulen by is, zoo niet by

den weg ryden; en laat men het veulen t'huis. Dan is men zoo bepaald in zyn' tyd, de oude hygt zoo na zyn jong, en wil gaarne naa huis; het word eens een hengstveulen, wat is de prys dan veel minder, die houd dan wel eens op met 40 Guldens, en is dat zoo veel naaloopens waardig; myn land is 'er veel te goed toe; het koemelken past my beter. —

Het is waar, dat men een zoogend paard zoo vry niet kan ryden; maar het is de zaak van een' Boer tydig t'huis te zyn; en legt ook niet eene verplichting op den Huisman, dat hy zyne kasse doe aangroeyen door dien weg, zoo als de beste beproefde middelen hem aan de hand geeven? wat zyn 'er niet al zwaarigheden in alle de takken van zyn beroep? en echter laat hy zig daardoor niet affchrikken, om hetzelfde met oplettendheid en vlyt waarteneemen.

Ik vinde ook geen vryheid, eenen Huisman, wiens bezittingen niet menigvuldig zyn, aanteraaden, om een paard van 200 Guldens te houden voor eigen rekening, maar dan zou het de zaak zyn van den Landheer, voor deszelfs eigenbelang en dat van den Boer, het geld, om een paard te koopen, aan den laatsten te verschieten, onder eene zekere borgtogt; dus zou de Boer, met maatig geluk, eenige honderden kunnen winnen, daar hy,
met

met een gemeen ras van paarden aantefokken, weinig voordeel maakt, en dus dezelve blyft.

By voorbeeld; een Landheer fchiet aan een' zyner geringfte Boeren, die liefhebbery heeft voor paarden, 200 Guldens: die Boer, zo hy zelf genoegzaame kunde bezit, of anders een kundig mensch met zig neemt, koopt voor de gemelde fom eene fraaye driejarige merrie, en brengt die by den besten hengst, dien hy kan vinden: de jonge merrie bevrukt zynde, word door hem verder gedresfeerd, naarmate zyne bekwaamheid zulks mee brengt.

Dit gefchied eens in den jaare 1793, in het laatst van Maart of begin van April, dan heeft hy, alles wel lukkende, in 1794, een veulen, en zyn paard is 4 jaaren oud geworden; dan koopt hy ter zelve tyd, zo hy daartoe het geld kan vinden, wederom eene driejarige fraaye merrie, een lust der oogen, en brengt dien weder voor den hengst; gelukkig zynde, had die Boer, in den jaare 1795, een vet paard, onder voorwaarde dat het wel gevoerd was, en één eenjaarg, nog een vierjaarg met een veulen: het vyfjaarg vet paard verkoopt de Boer, en maakt 'er drie honderd en vyftig Guldens voor of daaromtrent; dan kan hy weder een driejaarg paard koopen, en houden zelfs, voor het voer, over 150 Guldens, brengende dat laatstgenoemde driejarige paard voor den hengst,

zoo kan hy, in den jaare 1796, hebben een veulen, een 1 jaarig paard, een 2 jaarig, een 4 jaarig, en een, mits wel gevoërd, 5 jaarig vet paard, 't welk verkogt hebbende voor bovengenoemden prys of daaromtrent, koopt hy nog eens een 3 jaarig paard, en handelt daarmee, als een en andermaal boven is opgegeeven: op die wyze heeft men dan, in den jaare 1797, een 5 jaarig vet paard, een 4 jaarig met een veulen, een 3 jaarig, een 2 jaarig, en een 1 jaarig; het voornoemde 5 jaarig vet paard verkogt hebbende, blyven 'er nog 5 paarden overig, en zoo kan men van zyn eigen ras aanfokken.

Alles nu wel lukkende, zoo zou men jaarlyks eene fomma van 3 à 400 Guldens uit de stoetery maaken.

Dan, my dunkt, ik hoor al zeggen: welk een onbedacht voorstel! gaat het altyd door, dat 'er een merrieveulen voortkomt? de ondervinding leert, dat het getal meest zeer evenredig is, wanneer 'er dan een hengstveulen gebooren word, hoe dan te handelen? —

Als dan verkoopt men het hengstveulen, en koopt voor dat geld, met eenige bylaag, een allerbest merrieveulen, en zet hetzelfde in de opgenoemde stoetery; maar men bevind eens, dat, onder die voorgenoemde beste paarden, een overvlieger was, die alle de eigenschappen van een volkomen paard bezat, dan zou myn raad zyn, dat men zulk een

een paard hield, en daar, van jaar tot jaar, meê aanfokte, te meêr, als men zag, dat het by uitstek schoone veulens bragt. Dus zou men de liefhebbers onder de Drentsche Boeren naavolgen, als ook eenigen in Friesland, die reeds, door zulke voorstellingen, bewoogen worden, om de opgegeeven zaak te beproeven, terwyl de aanfokking van paarden, van jaar tot jaar toeneemt, en men de moeite al ras weder betaald krygt.

Ik twyfel geenzins, of de veulens, op gemelde wyze, aangefokt van de keure der hengsten, getrokken uit een ras, dat alle de eigenschappen bezat van een verrukkelyk schoon paard, zouden ten minsten, hoofd voor hoofd, wel 10 Guldens meêr opbrengen, dan volgens de tegenwoordige gebruiken, en dus kon zulk een beste hengst, honderd merriën bevruktende, in een jaar, 1000 Guldens meêr voordeel aanbrengen, 't welk geen kundig liefhebber van paarden zal tegenspreken; en het is zeer mogelyk, dat die paarden, 4 jaaren oud geworden zynde, op 't minst gerekend, 50 Guldens meêr waardig zouden wezen, dan volgens de thans gebruikelyke handelwyze.

Wanneer nu 4 jaaren verlopen waren, zou het voordeel van een' hengst, van jaar tot jaar, in veulens opbrengen 5000 Guldens, en dan het getal van beste hengsten eens dertig zynde, in elke Provincie, de winst tot 150000 Gul.

Guldens vermeerderd worden: eene zaak, waarlyk, die men niet gering kan noemen!

Maar my dunkt, ik hoor deezen of geenen zeggen: het lukt alles eens naar voorschreeven wyze van doen, dan zou het beste ras van paarden zeer algemeen worden, en, derhalven, merkelyk in pryfen daalen: — neen, Myne Heeren! ik voorzie regt het tegendeel, dan zou men den toeloop van buitenlanders sterk zien vermeerderen, dewyl men dan niet meêr kon klaagen over de geesteloosheid en het onvermogen der Nederlandsche paarden: dan zouden Koningen daarmee weêr kunnen praalen, en Prinzen hunne eer stellen, in het gebruik van zulke paarden: dan zouden de Heeren liefhebbers zig verlustigen, in stout langs de wegen te ryden, met een' draf, die slechts aan Nederlandsche paarden alleen eigen is; terwyl wy ons kunnen vleyen, dat de zwakheid, van wat vreemds te begeeren, niet alleen in den Nederlander heerscht, maar dat die kwaal, ook in andere Landen, word gevonden, en dus, wanneer deeze bemerken, dat 'er eene algemeene verbetering in ons ras van paarden is gekomen, wy ook hunnen toeloop op zekere gronden hebben te wachten, vermits de uitwendige gestalte van de beste Nederlandsche paarden nog heden den roem wegdraagt. Zou het geluk ook niet groot zyn, daar onze lasten vermenigvuldigen, dat de verhooging
der

der pryfen van het inlands ras van paarden (een voornaame tak van onze welvaart) aanmerkelyk kwam toeteneemen? —

In hoe verre voorts de manier van opvoeding, als daar zyn de behandeling, het voeder, enz., invloed heeft op de fraaiheid van een paard, zal ik nu nog aanwyzen.

De behandeling omtrent een paard heeft grooten invloed, zoo ten goede als ten kwaade, op zyn lighaamsgestel, en op het gebruik; een paard kan niet te spoedig, maar wel te veel gebruikt worden: wanneer men de lasten naar de krachten regelt, en de Natuur in acht neemt, als een verstandig meester in het onderwyzen der jeugd, zal men nooit een paard bederven.

Dan, zoo schaars men een mooi paard vind, zoo enkeld vind men ook een' bekwaam' Beryder, die de gaaven heeft, om een paard behoorlyk aantebrenge, en hiervandaan ziet men zoo veel bedorven knollen, eêr ze 4 jaaren oud zyn. Zoo onderscheiden als de eene mensch van den anderen moet behandeld worden, even zoo behandelt men de paarden, een enkeld door hardigheid, de meesten zagt, en daardoor de natuur opbeurende; maar de meester moet ontzien en tevens geliefd blyven by het paard, en, dus doende, zal een paard altoos vrolyk zyn op het zien en hooren van zyn' meester; de bevinding leert my zulks

da-

dagelyks, en, het geen anderen hiervan melden, behoeve ik hier niet nateschryven.

Neem eens; een jong paard worden zwaare lasten opgelegd, waardoor zyne natuur onderdrukt word, zoo zal hetzelfde, hoe schoon ook anders van gedaante, daardoor merkelyk verminderen; het een krygt een' opgetrokken rug of zakt door, het ander word scheefbeenig of krom in de hakken, een derde bekomt eene geheel verkeerde en onaangenaame houding; alle schadelyke gevolgen van eene slegte behandeling.

Daarentegen diende een Boer, wiens zaak het is, jonge paarden aantefokken, zig zelve met alle vlyt te oefenen, dewyl zulks door den tyd rykelyk word betaald, want eene geregelde houding verfraait het paard, daarentegen eene onaangenaame houding hetzelfde merkelyk minder maakt; by voorb., een paard krygt de gewoonte om met het hoofd scheef of laag te loopen, of steekt eens met den bek vooruit, dat alles kan in een jong paard worden veranderd; het vat eens een' kwaaden loop aan, dit moet ook door een' kundig Beryder worden verbeterd: de Heer *J. Le Francq van Berkhey*, in zyne *Natuurlyke Historie*, zegt, dat de Friesen, omtrent het stuk van aanbrenge van jonge paarden, eene kunstgreep bezitten, waardoor zy de liefhebbers in de andere Provinciën overtreffen. Niettemin blyft het waar, dat zal men, hoe veel
fraais

fraais eene goede behandeling meëbrenge, een recht goed paard leveren, het zelve meêr gemelde eigenschappen moet bezitten, indien het op den duur voldoen zal; en dan wel aangebragt zynde, ja dan, heeft een Heerfchap alles, wat hy begeeren mag.

Dewyl het eene algemeen bekende zaak is, dat het tegenwoordig best Inlandsch ras van Paarden, in Groningerland en in Friesland, word aangefokt, zouden de Ingezetenen der andere Provinciën wel doen, dat zy zig bevyltigden, om in dat beste ras te geraaken; en, wanneer dezelve konden goedvinden, om, in Friesland of Groningerland, de beste driejarige merriën te koopen of te laten koopen, en dezelve eerst lieten dekken van den besten hengst, dien zy lieden in Friesland konden vinden, en dit, by verdere aankokking, in acht namen, tot dat zy zelve zoodanig een ras hadden verkreegen, zou zulks de weg zyn, om eene algemeene verbetering onder de Inlandsche Paarden uitte werken.

Ook zoude het, ter bereiking van dat oogmerk, van zeer veel nut wezen, wanneer Heeren uit de Hollandsche Steden konden goedvinden, hun waardigste paard, 10 à 12 jaaren oud geworden zynde, tot den fraaiften hengst te laten brengen; maar, hoe moeyelyk is het, hen daartoe te beweegen! niettemin, onlangs in Amsterdam zynde, heb

P

ik,

ik, na veele redenen daarover gewisfeld te hebben met een' Heer, denzelven overgehaald, om my zyne uitneemend fchoone merrie, (die, wegens haare verrukkelyke eigenschappen, *de hengst* genoemd word) in het toekomende voorjaar, te zenden, om haar te laten dekken door den besten hengst, die my bekend is.

Wat verder, in 't algemeen, de Heeren Kooplieden, in Holland, betreft, die geen zwaarigheid maaken, hunne rykgelaaden fchepen aan veele gevaaren blootteftellen, zy durven zelden een hunner beste paarden waagen, om 'er een veulen van te trekken, en het is of hunne ganfche welvaart daarmede gemoeid was, terwyl, daarentegen, hun genoegen grootelyks zou vermeerderd worden, wanneer zy van een jong paard, in geen mindere maat, gediend wierden, dan de *oude geliefde Lys* gedaan had.

Dan, dewyl het spreekwoord zegt, dat woorden wekken, maar exempelen trekken; zoo zal ik, ter bevestiging van het voorengemelde, nog opgeeven eenige voorbeelden van perfoonen, die, op die wyze, hebben gehandeld.

Sytze Krode, Huisman by Warten, in Friesland, heeft, 14 jaaren geleeden, begonnen aantefokken, met eene jonge mooye merrie, die hy, om dat hy ze te hoog in prys ftelde, niet kon verkoopen, waarop hy befloot, die
mer-

merrie voor een' besten hengst te brengen, dat van zulk een gevolg geweest is, dat men, nog deezen zomer, voor een driejaarig paard van dat ras 350 Guldens heeft geweigerd; de veulens, als hy dezelve verkoopen wilde, hebben, een half jaar oud zynde, 100 Guldens opgebracht; één heeft den bewonderenswaardigen prys van 140 Guldens mogen gelden.

Tjalle Wiebes, woonachtig tot Aalzum, kan ook met roem spreken van de aangenaame gevolgen, die hy, door aanfokken met een best ras van paarden, heeft ondervonden.

Aan Gosfis, te Giekerk, heeft 'er insgelyks veel voordeel by gehad.

Symon Luks tot Jelsum, eene jonge schoone merrie hebbende, begon ook daarmee aantefokken; en zyn hierdoor 's m'ns omstandigheden in eenen bloeyenden staat geraakt: de tweejarige jongen verkogt hy voor meêr dan 200 Guldens.

T. Helder, onder Sybrandabuuren, en *Kornelis Pytters*, tot Peinjum, kunnen 'er ook beide, door bevinding, van roemen: en wilde ik my in deezen verder uitbreiden, dan zoude ik nog eene menigte van dergelyke voorbeelden kunnen opnoemen, dewyl onze Boerenstand hieromtrent dagelyks meêr verlicht word.

Dus meene ik, myne denkbeelden ten klaafsten te hebben voorgesteld, en kan geen' beteren weg uitdenken, wat ik ook heb nagezocht omtrent de bedryven van andere volken, die tot dit oogmerk, ter naavolging, zouden kun-

nen dienen. Ook heb ik getracht, my, zoo verftaanbaar mogelyk, uittedrukken, op dat de eenvoudigfte het mogt kunnen begrypen, en daardoor worden aangefpoord, om myn raad optevolgen: dus zoude, onder Gods zegen, het ras onzer paarden al fpoedig eene andere gedaante, en de Inwoonderen van ons Land daardoor aanmerkelyke voordeelen verkrygen: zoo veele duizenden flegte paarden zouden langzaamerhand verdwynen, en men geen moeite hebben, om een paar paarden, die op elkander pafsen, te zoeken; veele Heeren die thans het paarden-houden moede zyn, wegens de gebreken, die zy geduurig aan dezelve zien, zouden zig op nieuw, in het gebruik van fraaye paarden, kunnen verlustigen.

Ziet daar, Myne Heeren! de taak, my voorgesteld, volbragt. Ik heb gedaan, wat ik konde doen, en zal voortaan daarmee aanhouden; alreede vind ik belooning in het geluk van eenigen myner medebroederen, hoewel veele Paardenkoopers van gedachten zyn, dat myn opgegeeven plan niet strookt met hunne belangen; maar ik denk, dat het altyd de lust van een' Koopman zyn moet, om te voldoen aan zyne verpligting, en daar dit nu veelal bezwaarlyk is, zoo zal, op voorschreeven wyze, eene ruimere gelegenheid ons daartoe aanleiding kunnen geeven.

*Liefhebbery is de moeder
van de oplettendheid.*

By het afdrukken van de laatstvoorgaande Verhandeling, heeft de Schryver van dezelve aan deeze Maatschappy overhandigd eene INSTRUC-TIE, aan hem, als *Keurmeester der Spring-hengsten* in Friesland, door de Regeering aldaar voorgeschreeven, in de navolgende Publicatie:

V R Y H E I D , G E L Y K H E I D .

De Provisioneele Repräsentanten van het VOLK van VRIESLAND. Allen den geenen, die deeze zullen zien of hooren leezen. Heil en Broederschap. Doen te weten:

Dat, in aanmerking genomen zynde het groot belang, het welk de Ingezetenen van deeze Provincie, by het aanfokken van Paarden, hebben, he noodzaakelyk is, naauwkeurig toezigt op de Springhengsten te houden.

Alwaarom Wy, by het vacceeren van 't Keurmeesters Ampt, hebben aangesteld, tot Keurmoester van Springhengsten in de Provincie Vriesland, den Persoon van Servaas van den Berg, en hem verbonden aan de navolgende Instructie.

Art. I.

Dat de Keurmeester zal gehouden zyn de Springhengsten over de geheele Provincie, ten minsten tweemaal in 't Jaar, te moeten examinceren en keuren, en daar telkens rapport van te doen aan de Commissarissen der Repräsentanten daar toe gesteld.

Art. 2.

Dat niemand zal mogen eenige Spring- of Dekhengsten, tot Springen van Merrien, gebruiken, ten zy dezelve Hengsten door den Keurmeester, in tegenwoordigheid van een' der Respectieve Municipalen der Districten, waar onder elk houder van Hengsten gezeten is, zullen zyn geapprobeerd en goed gekeurd, by pene van vyf en twintig Caroli Guldens en verbeurte van den Hengst.

3.

Dat de Eigenaars van de Springhengsten verplichte zullen zyn, met hunne nieuw-gekeurde Hengsten, in het begin van de maand Augustus, te Leeuwarden te komen, op dat die door den Keurmeester worden vertoond aan de Commisfarijsen.

De Hengst daar goed gekeurd zynde, om in het vervolg te moogen Springen, en niet gebrandtekend zynde op de linker Bil, moet gebrandtekend worden; en zo dezelve in het vervolg weder word afgekeurd, op de rechter Bil ook gebrandtekend worden.

4.

Dat iemand bevonden wordende een' Hengst, eenmaal afgekeurd zynde, weder te laten springen of dekken, zal vervallen in eene boete van vyf en twintig Caroli Guldens, boven verbeurte van den Hengst: een derde voor den Aanbrenger, een derde voor de Municipaliteit, in haar District waar het voorvalt, en een derde voor den Keurmeester; zoo als alle de

Bec.

Beesten, in deeze voorkomende, bekeerd zullen worden.

Art. 5.

Dat de Dekhengsten moeten zyn vyf hout-voeten en twee duimen hoog: te weeten, met het leggen van de Ry of maatstok op de Schoft, en dan op het Waterpas van den grond regt neder; doch de Hengsten, geen vyf Jaaren Oud zynde, met eenige speeling van de grootte; voorts zwaar van Taillie, en geproportioneerd; — regt, en vlug ter been; — van goed behang; — vuurig van aart.

En op dat men van die natuurgesteldheid ten vollen overtuigd zal zyn, zal het den Keurmeester vry staan, die Hengsten, welke ter Keure zullen worden gebragt, voor af te mogen probeeren, met een uur onder den Man op een draf te laten ryden. Verders zonder aangebooren gebreken, naadeelig voor de Fokkery.

6.

Dat men, ter bevordering en aanmoediging van de aankokking van Paarden, alle Jaaren Eene Præmie zal geeven, van vyftig Caroli Guldens, aan den Eigenaar van den Hengst, die best aan de vereischten in het voorige Articul yermeld, voldoet, en welke hy kan aantoonen, van cene opregt-braave en gaave Merrie, getrokken te zyn.

Dat men nog zal geeven vier Præmien Jaarlyks, ieder à 25 Gulden, aan die geenen, welke genegen

zyn, eene Merrie, van het Eerste ras en soort, zonder uiterlyke gebreken, niet ouder dan 3 & 4 Jaaren, by een' Hengst te laten dekken, hun door een' Keurmeester aangewezen; de Merrie vol wordende, en waardig gekeurd, door den Keurmeester met een' der Municipalen van het District, zal de Eigenaar de Premie genieten.

Art. 8.

Dat een Hengste Man ten minsten twee git-zwarte Hengsten moet houden, en, zo die gevoeglyk te bekomen is, een' Rood-Bruinen Hengst, met zwarte staart, maanen, en voeten.

9.

Dat geen Hengsten tot het springen van Merrien zullen mogen worden gebruikt, welke geen drie Jaar oud zyn, by pøne van vyf en twintig Caroli Guldens.

10.

Dat geen Springhengsten zullen mogen geweid worden, in landen aan de publicque wegen liggende, noch in meentscharren.

11.

Dat de gebrandtekende Blaauwe Hengsten provisioneel zullen blyven dienst doen, tot dat de Keurmeester dezelve zal hebben gekeurd, en daar van rapport heeft gedaan aan de Commisjarisfen, om daar dan nader over te delibereeren.

Art

Art. 12.

Dat 'er, in het vervolg, geen Blaauwe of Roodschimmelde Hengsten meer zullen ter keure worden geadmittleerd, als by nadere Deliberatie.

13.

Dat iedere Municipaliteit word geauthoriseerd, om, in haar District, zoo veele Persoonen te admitteren, tot het houden van Dek- of Springhengsten, als zy, naar de veelheid der Merrien, aldaar zullen verstaan te behooren; en daar dezelve zyn, niet zullen mogen veranderen, en verplaatzen, dan met kennis van de Commisfarisfen.

14.

Dat voor Dekgeld, over de geheele Provincie, zal worden betaald drie Caroli Guldens vier Stuivers, voor iedere Merrie; waar van de Eigenaar van den Hengst zal genieten twee Caroli Guldens, negentien Stuivers, de Secretaris voor het inzamelen der Penningen drie Stuivers, en de overige twee Stuivers zullen blyven voor den Keurmeester.

15.

Dat geen Accoord over het Dekgeld zal mogen worden gemaakt, om, in geval eene Merrie gelde blyft, geene of mindere betaaling te doen dan voorschreeven, by pane van 25 Caroli Guldens boete, voor iedere Merrie.

Art. 16.

Dat die geenen, welke Dek-Hengsten houden, eene naauwkeurige aantekening moeten doen van de Merrien, die by hunne Hengsten gedekt zyn, de naamen aan wien zy behooren, en de kleur; die, zulks niet naauwkeurig hebbende aangetekend, voor iedere Merrie zullen betaalen zes Caroli Guldens, ten profyze van den Keurmeester.

17.

Dat de Hengste-lieden, jaarlyks vóór St. Jacob, hunne boeken en aantekeningen van het dekken zullen moeten inleveren aan de Secretarissen van dat District of Stad, waar onder zy gezeten zyn, om by hun of hunne Clercquen, gelyk Boelgeds-Penningen, onder parate executie, zoo op de gedekte Moer-Paarden, als andere van Persoonen, die Merrien hebben laten dekken, te innen, om aan de Hengste-lieden betaald te worden; mits staande voor de Penningen. Ook zullen de Hengste-lieden Copia van hun aantekeningen boven gemeld aan den Keurmeester, vóór St. Jacob, moeten ter hand stellen.

18.

Dat de Secretarissen gehouden zullen zyn, binnen veertien dagen na St. Jacob, de voorschreeven Boeken en optekeningen van de naamen der Persoonen, die hunne Merrien hebben laten dekken, over te geeven aan de Respective Volks Municipaliteiten, dewelke gelast worden, om den Hengste-lieden af te vorderen, eene verklaring te doen: — dat by hen geen dekken

ver-

verzweegen is, of nagelaaten in hun Boek aan te tekenen; noch, by hen zelfs, geen Deckgelden ontvangen zyn, of zullen ontvangen worden, op pene als boven,
Art. 19.

De Keurmeester zal gehouden zyn, eene nette lyst te houden van alle Springhengsten, welke goedgekeurd zyn, in een daar toe aangelegd Boek, met beschryving van Ouderdom, de kleur van Hair, als mede van de Plaatsen, waar dezelve staan; ook de naamen der Eigenaars, en hoe veel Merrien gedekt zyn, en van ieder goekeurden Springhengst, die in het vervolg moet afgekeurd worden; en moet daar van eene Lyst gegeeven worden aan de Volks Repräsentanten of hunne Commissarissen, vóór den eersten Augustus ieder Jaar.

20.

De Keurmeester zal niet vermogen eenig aandeel of portie aan Springhengsten te hebben, ook geen Koopmanschap in Hengsten mogen doen; als mede van eenig' Hengste-Man, het zy Eigenaar of houder, mogen aanneemen eenige gifte, gave, of geschenk, het zy geld of eenige waarde, by pene van Casfatie.

21.

De Keurmeester zal ook gehouden zyn naauwe Correspondentie te houden, waar beste Hengsten te bekomen zyn, om in gevalle een houder van Hengsten een' anderen Hengst noodig heeft, te kunnen aanwyzzen, waar die te bekomen is.

22.

Niemand zal een' goedgekeurden Hengst buiten de Provincie mogen voeren, zonder kennis en toestemming van den Keurmeester en Commissarissen van de Re-
pre-

presentanten, op verbeurte van Duizend Caroli Guldens, ten profyte van den Lande.

Art. 23.

Dat mits deeze wel expres verboden word aan alle Ingezetenen, om hunne Merrien buiten deeze Provincie te vervoeren, om aldaar gedekt te worden, by pane van zes Caroli Guldens voor de eerstemaal; en voor de tweedemaal, by verbeurte van de Merrien, ofte de regte aestimatie van dezelve.

24.

En worden eindelyk de Secretarissen der Respective Municipaliteiten by deeze gelast, om het Deckgeld by hun ontvangen, Art. 17 vermeld, te betaalen aan den Keurmeester en houders van de Hengsten, vóór den 1sten February.

25.

Dat de Calange tot invordering der boeten zal worden uitgevoerd, door den Fiscaal Generaal van deeze Provincie.

En op dat niemand hier van onkundig zy, zal deeze alomke worden gepubliceerd en geaëffigeerd, waar zulks gebruikelijk is.

Gegeeven te Leeuwarden, den 19 Maart 1795.

Het eerste Jaar der Bataafsche Vryheid.

De Provisioneele Repræsentanten van het Volk van Vriesland,

W. B. JELGERSMA, Vt.

Ter Ordonnantie van Dezelve,

E. M. v. BEYMA.

